

Διδακτική Μεθοδολογία – Δομικά στοιχεία της διδασκαλίας

1^{ος} Κύκλος: Βασικά Σημεία της Σύγχρονης Διδακτικής

Διδάσκουσα: Καλδή Σταυρούλα

Τμήμα: Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διδακτικές τεχνικές

- Τα δομικά στοιχεία για την οργάνωση της διδασκαλίας έχοντας ως δεδομένα τη γνώση του αναλυτικού προγράμματος και του τρόπου που μαθαίνουν και αναπτύσσονται τα παιδιά, μπορούν να διαχωριστούν στα εξής:
- Α) Το πως οι εκπαιδευτικοί καθοδηγούν την απόκτηση της γνώσης και των δεξιοτήτων στην τάξη (μέθοδοι διδασκαλίας, διδακτικές τεχνικές άμεσης και έμμεσης μορφής διδασκαλίας, τεχνικές διδασκαλίας)
- Β) Τις στρατηγικές οργάνωσης της τάξης κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας
- Γ) Ποιο διδακτικό ύφος/στυλ υιοθετούν οι εκπαιδευτικοί για να συνδέσουν τις διδακτικές τεχνικές και τις στρατηγικές οργάνωσης της τάξης και μαθησιακής καθοδήγησης, καθώς επίσης και γνώση του ρόλου που διαδραματίζει ο/η εκπαιδευτικός στη σύγχρονη σχολική τάξη.

Ορολογία διδακτικής

- **Μέθοδος:** Συστηματικός και προγραμματισμένος τρόπος προσέγγισης, εξέτασης, ανάλυσης και ερμηνείας εννοιών και γνωστικών φαινομένων.
- **Μορφή:** εξωτερικά χαρακτηριστικά της διδασκαλίας, ο τρόπος με τον οποίο θα εξοικειωθούν οι μαθητές με τη νέα γνώση.
- **Τεχνική:** συγκεκριμένα πρότυπα που εφαρμόζονται στη διδασκαλία.

Μέθοδοι διδασκαλίας

- Απαγωγική
- Επαγωγική (συνθετική)
- Αναλυτικο-συνθετική
- Πειραματική
- Διερευνητική
- Διαθεματική

Μορφές διδασκαλίας

- Άμεση: δασκαλοκεντρική (διάλεξη, διήγηση-αφήγηση, περιγραφή, παρουσίαση-παράδοση-παράθεση, διάλογος)
- Έμμεση: μαθητοκεντρική

Διδακτικές τεχνικές άμεσης μορφής διδασκαλίας

- **1) Διδακτικές τεχνικές για την παρουσίαση γνώσης, δεξιότητας ή/και υποδείξεις / οδηγίες:**
 - Παράδοση & παράθεση
 - Εξηγήσεις & επεξηγήσεις
 - Επίδειξη
- **2) Διδακτική τεχνική των ερωτήσεων**
- **3) Διδακτική τεχνική της συζήτησης & του διαλόγου**
- **4) Διδακτική τεχνική της αλληλεπιδραστικής διδασκαλίας**

1) Διδακτικές τεχνικές για την παρουσίαση γνώσης, δεξιότητας ή/και υποδείξεις / οδηγίες

- Εξηγήσεις/επεξηγήσεις ή/και παράθεση/παράδοση. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ερμηνεία εννοιών, αιτίας και αποτελέσματος, διαδικασιών, σκοπών και στόχων, σχέσεων:
- Α) Παράδοση & παράθεση → εικόνες, γραφήματα, παραστάσεις, κριτική και σχολιασμός.
- Β) Εξηγήσεις & επεξηγήσεις → απαντά στο «γιατί», π.χ. γιατί πρέπει να πλένουμε τα χέρια μας πριν το φαγητό (μικρόβια και έλλειψη υγιεινής).
Τα στάδια που είναι δυνατόν να ακολουθηθούν είναι τα εξής: α) έναρξη από τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών, β) σύνδεση με τη νέα γνώση, γ) απλοποιημένη παράθεση της νέας γνώσης, δ) έμφαση σε σημεία-κλειδιά της νέας γνώσης, ε) παραδείγματα, στ) λεπτομερείς επεξηγήσεις, ζ) περίληψη, η) έλεγχος κατανόησης.
- Γ) Επίδειξη (δεικτική μορφή). Πρόκειται για μια τεχνική όπου ο/η εκπαιδευτικός δείχνει/επιδεικνύει (παρουσιάζει) τεχνικές, διαδικασίες και δεξιότητες: → μίμηση, πρακτική/βελτίωση, πειραματισμός και καινοτομίες.

1α. Οδηγίες για επιτυχείς τεχνικές παρουσίασης της γνώσης

- Περιληπτικός μονόλογος.
- Καλή οπτική επαφή με όλους τους μαθητές.
- Παύση για ανακεφαλαίωση, ερωτήσεις και διάλογο.
- Ικανότητα εντοπισμού των μαθητών που συζητούν εξαιτίας της πλήξης ή της αβεβαιότητας για το περιεχόμενο του μαθήματος και αυτών που δείχνουν ενθουσιασμό για την παρουσίαση.
- Ευδιάθετη συμπεριφορά απέναντι σε πιθανά 'έξυπνα' σχόλια, χωρίς να χαθεί ο ειρμός και η συνοχή των ιδεών.
- Εύκολη πρόσβαση σε υλικά, προγραμματισμένη πριν την έναρξη του μαθήματος.
- Καλή χρήση του υπερβολικού ενθουσιασμού και της αναστάτωσης που μπορεί να προκληθεί στην τάξη: π.χ. χαίρομαι που οι ιδέες μου σας προβλημάτισαν κλπ. Είμαι σίγουρος/η από το θόρυβο που ακούω ότι θα 'χετε ήδη πολλές και χρήσιμες προτάσεις.

2) Διδακτική τεχνική των ερωτήσεων

Μορφές της διδακτικής ερώτησης

- Ονομαστικές ερωτήσεις ή περιεχομένου (οι μαθητές ονομάζουν γεγονότα, φαινόμενα, διαδικασίες)
- Ερωτήσεις παρατήρησης ή ρητορικές (οι μαθητές περιγράφουν χωρίς να δίνουν εξηγήσεις)
- Ερωτήσεις ελέγχου & πειθαρχίας (ελέγχεται η συμπεριφορά των μαθητών στην τάξη)
- Ερωτήσεις αιτιολόγησης ή ανάλυσης/εξηγήσεων
- Ερωτήσεις επίλυσης προβλήματος (οι μαθητές δομούν τρόπους εύρεσης απαντήσεων σε ερωτήσεις)
- Ερωτήσεις κλειστού τύπου
- Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου
- Ερωτήσεις συγκλίνουσας σκέψης
- Ερωτήσεις αποκλίνουσας σκέψης
- Ερωτήσεις προβολής της υποκειμενικής αντίληψης του εκπαιδευτικού σχετικά με ένα ζήτημα

2^α) Τεχνική διατύπωσης ερωτήσεων

- **Οι ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού:**
- Είναι διατυπωμένες σε απλή γλώσσα και λεξιλόγιο κατάλληλο για την τάξη
- Έχουν σαφή εστίαση
- Είναι σύντομες
- Επιδέχονται μονολεκτική απάντηση
- Διατυπώνονται με λογική σειρά
- Υποβάλλονται σε όλη την τάξη και μετά επιλέγει το μαθητή που θα απαντήσει
- Υποβάλλονται ατομικά στους μαθητές (δεν έχουν σηκώσει το χέρι τους για απάντηση)
- Είναι όλων των επιπέδων των μαθητών
- Κατανέμονται ισόποσα σε όλους τους μαθητές

2^α) Τεχνική διατύπωσης ερωτήσεων

- **Ο/Η εκπαιδευτικός:**
- Έχει καλή οπτική επικοινωνία με τους μαθητές όταν υποβάλλει την ερώτηση
- Αλλάζει τον τόνο της φωνής του κατάλληλα όταν υποβάλλει την ερώτηση
- Μετά την ερώτηση δίνει χρόνο στους μαθητές να σκεφτούν πριν απαντήσουν
- Διατυπώνει συμπληρωματικές ερωτήσεις στις ατελείς απαντήσεις των μαθητών
- Επαινεί για την κάθε απάντηση
- Ζητά διευκρινίσεις και παραδείγματα
- Ζητά αναλύσεις, αιτιολογήσεις ή/και συσχετίσεις, ή/και προβλέψεις ή/και συνεπαγωγές
- «Διαπραγματεύεται» με τους μαθητές μια πληρέστερη απάντηση χωρίς να διορθώνει τις αρχικές απαντήσεις των μαθητών
- Χρησιμοποιεί τις μαθητικές ερωτήσεις για τον εμπλουτισμό και την εξέλιξη της διδακτικής διαδικασίας
- Επιδιώκει την υποβολή ερωτήσεων-απαντήσεων μεταξύ των μαθητών

2β) Διδακτική τεχνική των ερωτήσεων

Λίστα ερωτήσεων του/της εκπαιδευτικού για την τεχνική των ερωτήσεων	Σχόλια
Προσπάθησα να εμπλέξω όλα τα μέλη της τάξης;	
Παρακολουθούσαν όλοι στην τάξη;	
Είχα καλή οπτική επικοινωνία και άλλαξα τον τόνο της φωνής μου κατάλληλα;	
Ήταν το λεξιλόγιο κατάλληλο για την τάξη;	
Μπορούσαν να ακούσουν όλοι οι μαθητές;	
Έδωσα αρκετό χρόνο στους μαθητές να απαντήσουν;	
Υπήρχε λογική σειρά στις ερωτήσεις μου;	
Άκουγα τις απαντήσεις των μαθητών και διατύπωνα ερωτήσεις πάνω σε αυτές;	
Διατύπωναν οι μαθητές ερωτήσεις μεταξύ τους;	
Ήταν οι ερωτήσεις εποικοδομητικές και βοήθησαν τους μαθητές να σκεφτούν;	

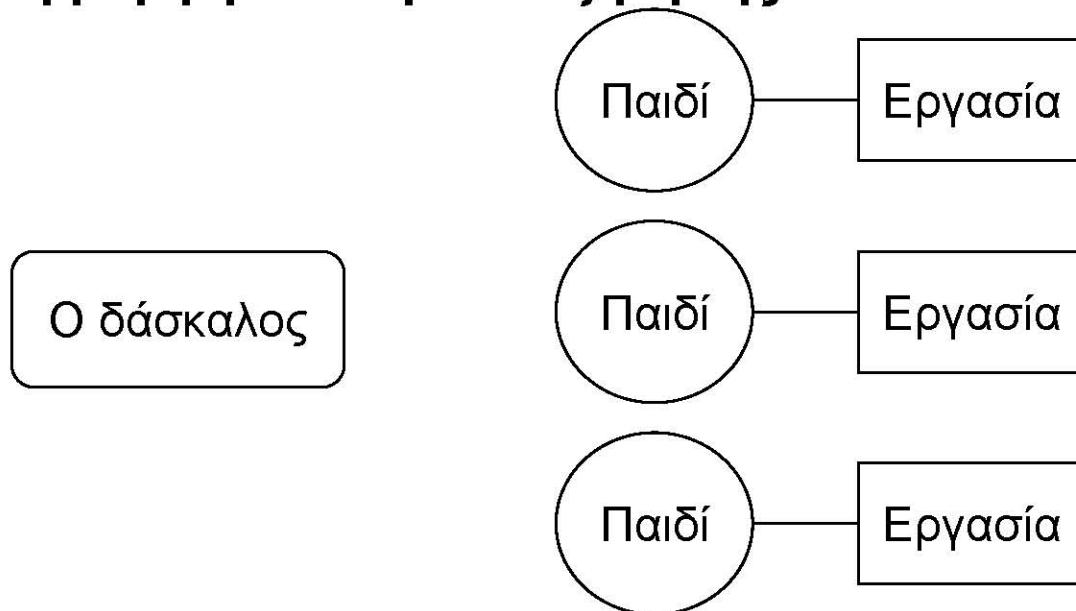
3) Διδακτική τεχνική της συζήτησης/διαλόγου στην τάξη

- **Μορφές Διαλόγου στην τάξη:**
- 1. Δασκαλοκεντρική μορφή διαλόγου για όλη την τάξη
- 2. Διάλογος μαθητή-εκπαιδευτικού σε ατομικό επίπεδο
- 3. Διάλογος πρώτα σε μικρές ομάδες και μετά σε όλη την τάξη με τον/την εκπαιδευτικό
- 4. Διάλογος σε μικρές ομάδες με την υποστήριξη του/της εκπαιδευτικού και μετά σε όλη την τάξη
- 5. Σωκρατική δομή διαλόγου (οι μαθητές συζητούν το πρόβλημα και ο/η εκπαιδευτικός διευκολύνει την αναζήτηση λύσεων)

3α) Διδακτική τεχνική της συζήτησης & του διαλόγου

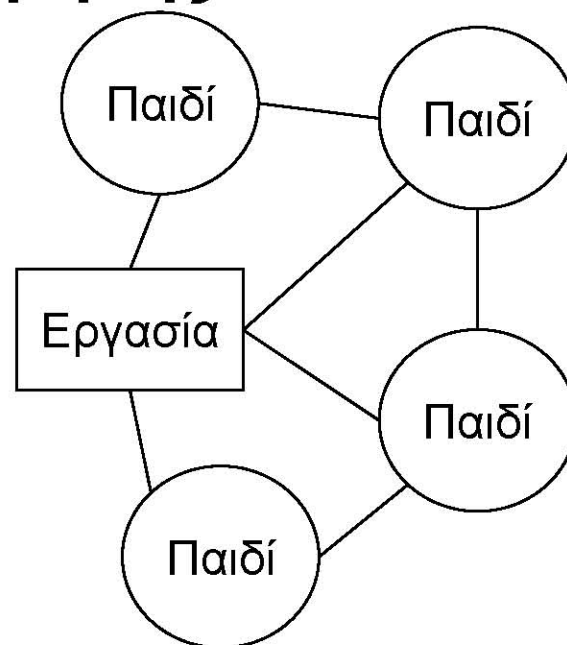
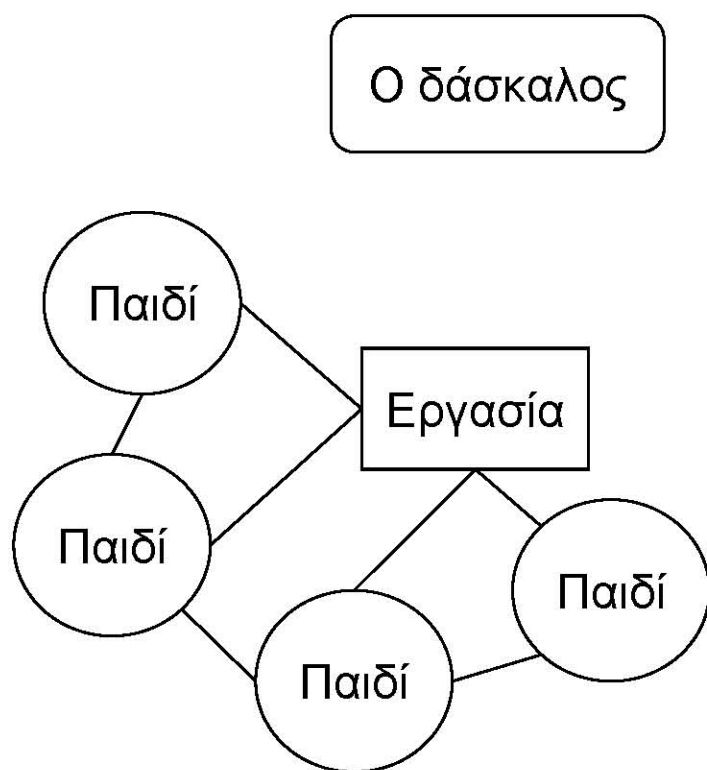
- 1. Ατομική μορφή διαλόγου/συζήτησης, όπου κάθε μαθητής ασχολείται με μία δραστηριότητα προσφερόμενη από τον/την εκπαιδευτικό που μπορεί να μετακινείται στην τάξη και να συζητά ατομικά με κάθε μαθητή.

Ατομική μορφή διαλόγου/συζήτησης

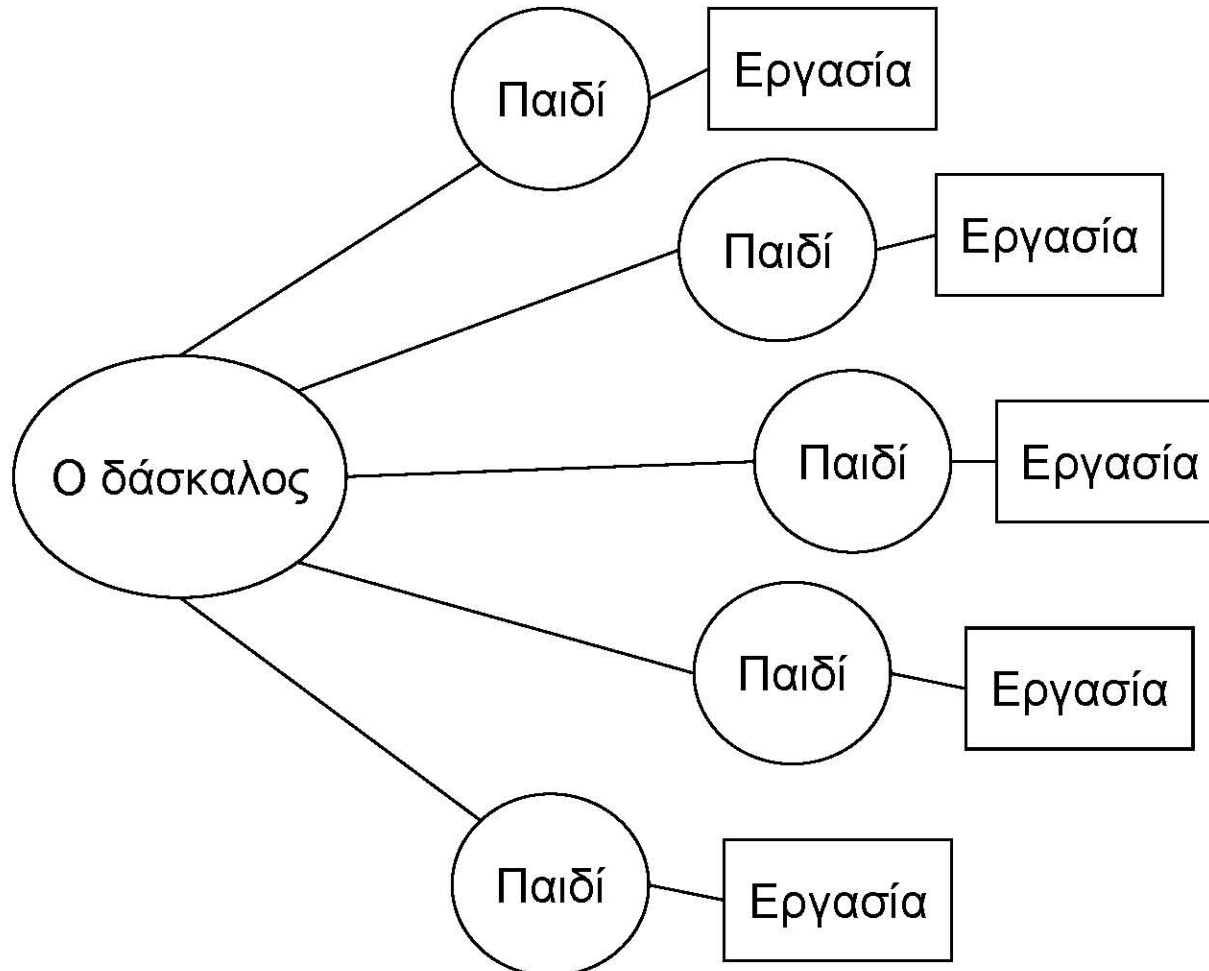

- 2. Ομαδική μορφή διαλόγου/συζήτησης, όπου δημιουργούνται μικρές ομάδες εργασίας σε μία δραστηριότητα και συχνά επανέρχονται στην ολομέλεια της τάξης.

Ομαδική μορφή διαλόγου/συζήτησης

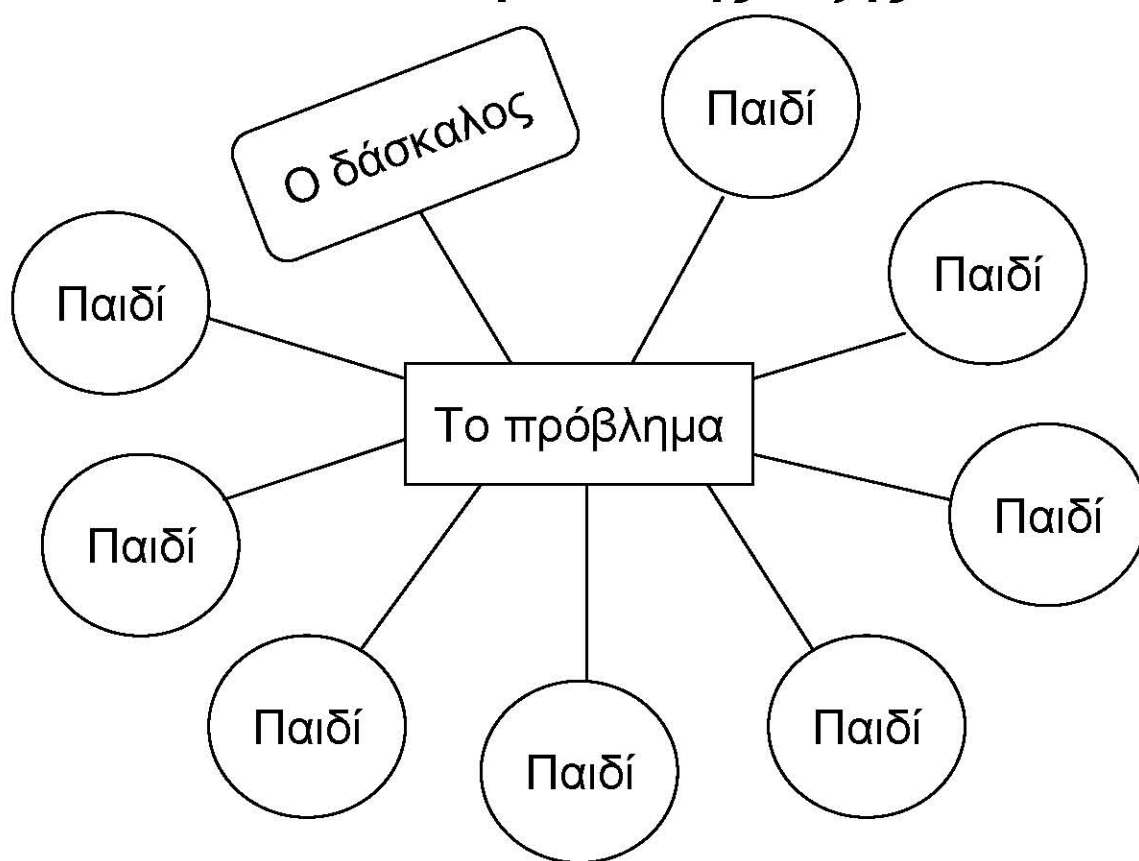

3. Ομαδική μορφή διαλόγου/συζήτησης για ατομική ενίσχυση, όπου ο/η εκπαιδευτικός παρέχει ατομική υποστήριξη σε εργασία που πραγματοποιείται από μία ομάδα μαθητών της τάξης.

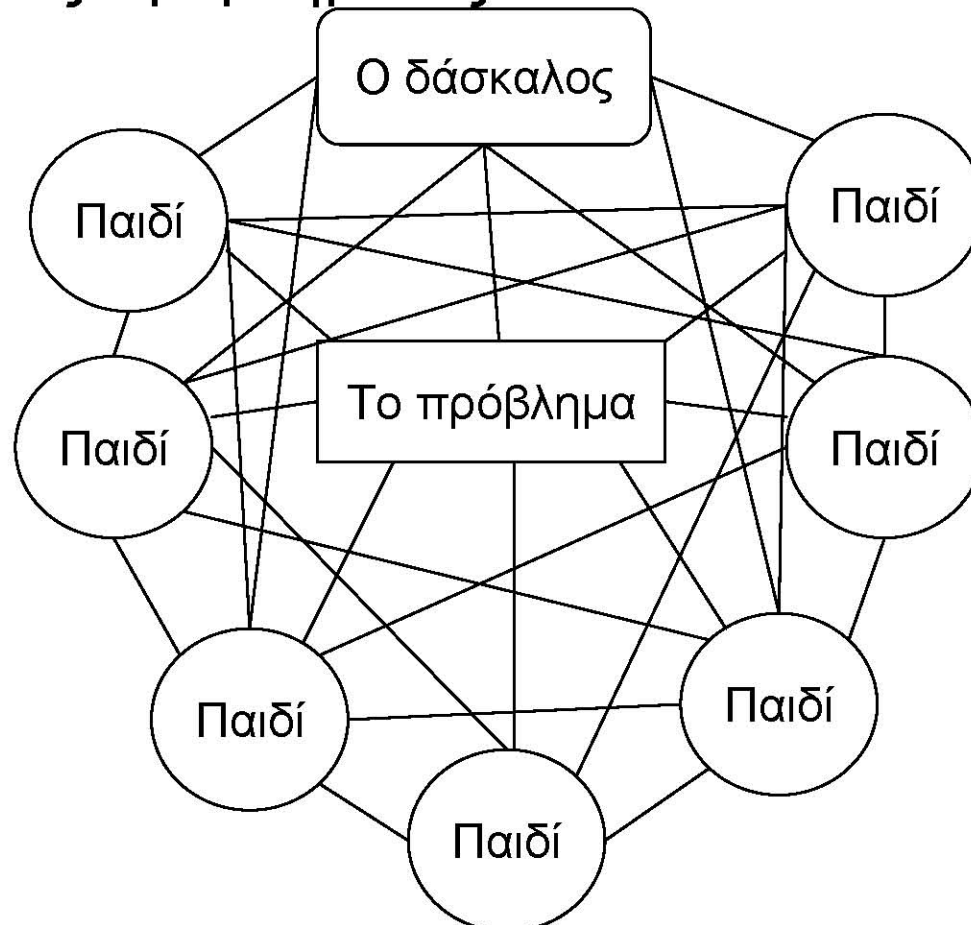

- 4. Διάλογος/συζήτηση υπό τη μορφή συνάντησης στην ολομέλεια της τάξης, όπου όλοι οι μαθητές και ο/η εκπαιδευτικός συνεισφέρουν με τις ιδέες τους στη μελέτη ενός θέματος ή προβλήματος.

**Διάλογος/συζήτηση υπό τη μορφή συνάντησης στην
ολομέλεια της τάξης**

- 5. Σωκρατική μορφή διαλόγου/συζήτησης, όπου ο/η εκπαιδευτικός διευκολύνει τη συζήτηση ενισχύοντας τους μαθητές να ακούσουν, να ζητήσουν διευκρινίσεις και να αιτιολογήσουν τη σκέψη τους συνεισφέροντας στην επίλυση ενός προβλήματος.

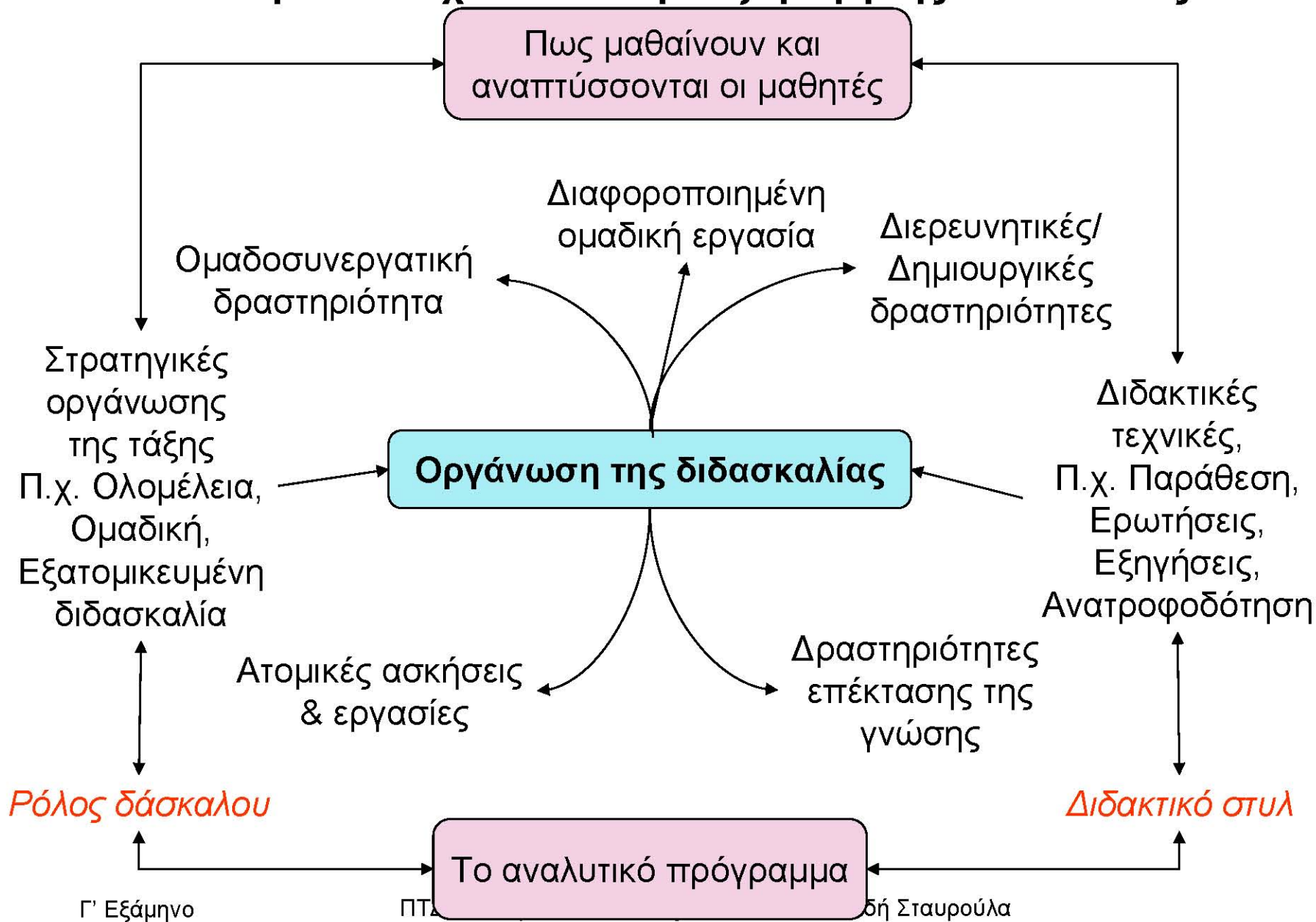
3β) Κανόνες στη χρήση της διδακτικής τεχνικής του διαλόγου

- ☐ Εξηγείστε την άποψή σας & τη γνώμη σας πολύ καλά.
- ☐ Ακούστε τους συμμαθητές σας προσεκτικά ώστε να καταλάβετε τι λένε.
- ☐ Προσπαθήστε να θυμηθείτε τι λένε οι συμμαθητές (αν χρειάζεται κρατείστε σημειώσεις).
- ☐ Έχετε οπτική επαφή με το άτομο που μιλά.
- ☐ Περιμένετε τη σειρά σας για να μιλήσετε.
- ☐ Περιμένετε ώσπου να τελειώσει το λόγο του ο προηγούμενος ομιλητής.
- ☐ Παραθέτοντας την άποψή σας μένετε εντός του θέματος υπό συζήτηση.
- ☐ Προτείνετε ιδέες και αν χρειαστεί ζητείστε βοήθεια από κάποιον φίλο σας για να παρέχετε περαιτέρω εξηγήσεις.
- ☐ Να είστε προσεκτικοί στη διατύπωση και έκφραση των ιδεών σας ώστε να μην στενοχωρηθούν άλλα άτομα της τάξης σας.
- ☐ Διατυπώστε ερωτήσεις διευκρίνησης ή συνέχισης της συζήτησης.
- ☐ Προσπαθήστε να μην φανεί ότι θέλετε να επιβληθείτε στη συζήτηση.

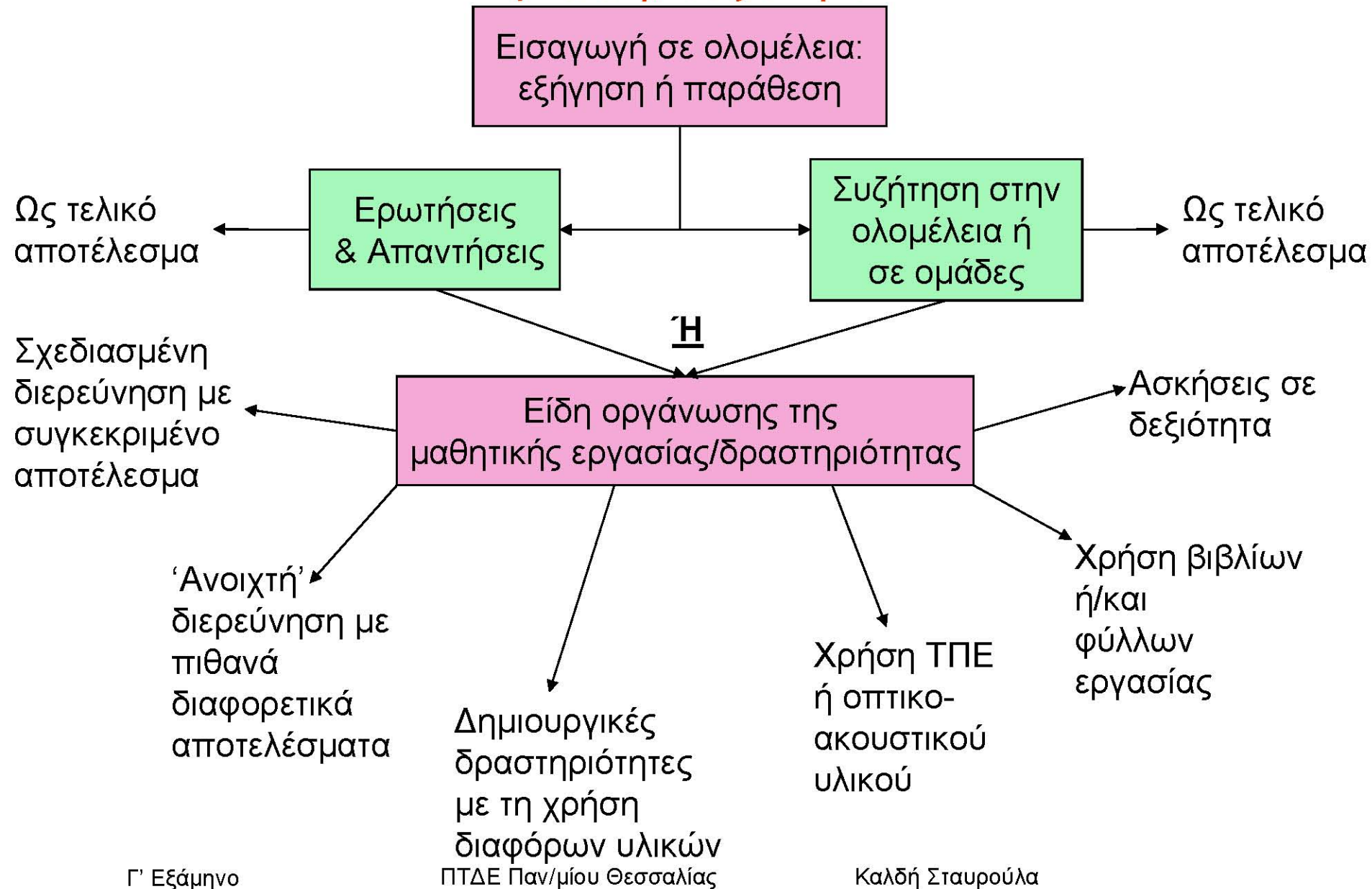
4) Διδακτική τεχνική της αλληλεπιδραστικής διδασκαλίας

- Διατηρεί το ενδιαφέρον των μαθητών στη δόμηση εννοιών, δεξιοτήτων και απόκτηση στάσεων.
- Ενισχύει τους μαθητές να δομήσουν τη γνώση με πρακτική ενασχόληση.
- Ενισχύει τη δυαδική επικοινωνία και ενασχόληση των μαθητών με τη δραστηριότητα.
- Εμπλέκει όλη την τάξη στη δραστηριότητα.
- Αξιολογεί την αποκτηθείσα γνώση και την επεκτείνει.
- Ενισχύει την διττή επικοινωνία εκπαιδευτικού-μαθητή.
- Ενισχύει τη δόμηση της γνώσης διαμέσου του διαλόγου.
- Θέτει ερωτήσεις που διεγείρουν τη σκέψη των μαθητών.
- Λαμβάνει υπόψη του/της τις συναισθηματικές και κοινωνικές ανάγκες των μαθητών.
- Προωθεί την ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

Δομικά στοιχεία κατά τη διεξαγωγή της διδασκαλίας

Εισαγωγή, εξήγηση/επεξήγηση και έκθεση στη νέα γνώση, δεξιότητα

Β. Διδακτικές τεχνικές έμμεσης μορφής διδασκαλίας και ενίσχυσης της μάθησης

- Επανάληψη
- Ενίσχυση της μαθησιακής εμπειρίας ή μάθησης διαμέσου υλικών
- Ανατροφοδότηση/Αξιολόγηση

B2. Ο ρόλος των φύλλων εργασίας στη μαθησιακή διαδικασία (ενίσχυση της μαθησιακής εμπειρίας ή μάθησης διαμέσου υλικών)

<i>Τα φύλλα εργασίας μπορούν</i>	<i>Τα φύλλα εργασίας δεν μπορούν να</i>
❖ Να εξυπηρετήσουν στην προσαρμογή της διδακτικής ενότητας στο επίπεδο των μαθητών ή ομάδων μαθητών της τάξης.	❖ Να αντικαταστήσουν την άμεση διδακτική παρέμβαση και την εστιασμένη διδασκαλία (άμεση διδασκαλία στην ολομέλεια της τάξης ή σε ομάδες μαθητών).
❖ Να εξυπηρετήσουν ώστε να συσχετιστεί η διδακτική ενότητα με τα υλικά διδασκαλίας.	❖ Να απαντήσουν την ερώτηση στους μαθητές.
❖ Να εξυπηρετήσουν ώστε να δοθεί η δυνατότητα ουσιαστικής εξάσκησης και προσφοράς απαντήσεων χωρίς να χαθεί χρόνος σε γράψιμο που δεν είναι απαραίτητο.	❖ Να περιέχουν υψηλού επιπέδου παρουσίαση πληροφοριών· θεωρείται κάτι που θα πρέπει να ελέγξει προσεκτικά ο/η εκπαιδευτικός.
❖ Να βοηθήσουν τους μαθητές να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες που δεν παρέχονται αλλού.	❖ Να διδάσκουν δεξιότητες εύρεσης των πληροφοριών.
❖ Να λειτουργήσουν ως οργανωτές της μάθησης καθώς παρέχουν οδηγίες και ερωτήσεις ώστε να ενεργοποιήσουν τη μαθητική δραστηριότητα, όταν ο χρόνος του/της εκπαιδευτικού είναι αφιερωμένος σε κάποια άλλη δραστηριότητα.	❖ Να λειτουργούν ως οι αντικαταστάτες του/της εκπαιδευτικού· θεωρούνται ως μια επιπλέον πηγή μαθησιακής υποστήριξης.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μεταξιώτης Γιώργος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Παραπομπή Κοινωνικών Ψηφιδίων

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

